

Box 3: een never ending story?

8-1-2025 | Door Kees van Oostwaard werkzaam bij
Fiscale Zaken Athora

Het zojuist afgelopen kalenderjaar schreef ik drie artikelen in *Financieel Actief* over box 3. Het zou me niet verbazen als het in 2025 nog meer artikelen worden. Want de chaos lijkt steeds groter te worden. De Hoge Raad blijft arresten publiceren, de Raad van State heeft het wetsvoorstel voor een nieuw stelsel ontraden en de staatssecretaris lijkt niet meer te weten waar hij het moet zoeken. Kortom: tijd voor de volgende update.

De Hoge Raad: hoe omgaan met de tweede woning

Op 20 december 2024 heeft de Hoge Raad een arrest¹ gepubliceerd over onder meer de box-3-heffing van een tweede woning voor eigen gebruik. De Hoge Raad oordeelt - kort gezegd - dat voor de berekening van de waardevermindering van de tweede woning gekeken moet worden naar de WOZ-waarde. Voor de waardevermindering in 2018 moet dan gekeken worden naar de WOZ-waarden voor de jaren 2019 en 2020.

Hoewel dat in de voorgelegde casus niet speelde gaat de Hoge Raad ook in op de situatie van een verkrijging of verkoop gedurende het jaar. *“Hierbij geldt voor zowel de verkrijger als voor de vervreemder dat de wijziging van de WOZ-waarde tussen het begin en het eind van het jaar tijdsevenredig dient te worden toegerekend aan de periode in dat jaar waarin de woning behoorde tot het vermogen in box 3 van de betrokkene.”*²

Het is de vraag waarom de Hoge Raad ongevraagd ingaat op een situatie die zich zou kunnen voordoen. Heeft onze hoogste rechter geen vertrouwen (meer) in onze wetgever? Of moet voorkomen worden dat ook hierover geprocedeerd gaat worden? Hoe dan ook: het is opmerkelijk.

Daar komt nog bij dat het hiervoor weergegeven citaat uit rechtsoverweging 5.2.3 op het eerste gezicht duidelijk lijkt, maar bij tweede lezing ook wel vragen oproept. Want

¹ Hoge Raad, 20 december 2024, nummers 24/00572 en 24/00573, ECLI:NL:HR:2024:1879

² R.o. 5.2.3

wanneer verlaat de tweede woning nu precies het box-3-vermogen bij verkoop en - omgekeerd - vanaf welk moment moet het object tot het box-3-vermogen worden gerekend?

Raad van State: zwaarwegende bezwaren tegen wetsvoorstel

Al voordat de Hoge Raad het hiervoor besproken arrest publiceerde, kwam de Raad van State met haar advies³ over het wetsvoorstel Wet werkelijk rendement box 3. En eigenlijk geeft de Afdeling advisering van de Raad van State de regering een forse tik op de vingers. Zo benoemt zij de uitvoeringsbezwaren van de Belastingdienst en de forse toename in complexiteit. Ook zal het een groot beroep doen op het 'doen-vermogen' van belastingplichtigen (vanwege de verplichting om een ingewikkelde vermogensvergelijking te maken en de bijbehorende administratieplicht).

³ Raad van State, 2 december 2024, kenmerk W06.24.00138/III

In feite mist de Raad van State een integrale visie op het belasten van vermogen. Het streven naar budgettaire neutraliteit zorgt voor extra complexiteit. De Raad constateert dat de wetgever heeft gekozen voor een forfaitaire benadering met als achterliggende redenen onder meer het bevorderen van de uitvoerbaarheid en het op peil houden van de belastingopbrengsten. De Hoge Raad vindt hierin niet voldoende rechtvaardiging voor de schending van artikel 1 Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Er is geen redelijke verhouding tussen de belangen die de wetgever voor ogen heeft en de ongelijkheid die wordt veroorzaakt door te werken met forfaits. Volgens de Raad van State is hiermee de *“ruimte voor de wetgever om een andere vormgeving voor het box 3-stelsel te hanteren dan op basis van werkelijk rendement [...] daarmee sterk beperkt”*.

De Raad van State benoemt diverse mogelijke oplossingsrichtingen:

- een forfaitair stelsel gebaseerd op laagrisico rendementen;
- een vermogenswinstbelasting waarbij zowel reguliere inkomsten uit vermogen als waardemutaties worden belast wanneer deze zijn gerealiseerd;
- een brede vermogensbelasting, waarbij vermogen uit zowel box 1, box 2 als box 3 wordt belast.

Eigenlijk schrijft de Raad van State dat de regering met haar keuze voor een vermogensaanwasbelasting op het verkeerde spoor zit.

Vragen en antwoorden plus brief staatssecretaris: uitstel en alternatieven

Op 13 december 2024 heeft staatssecretaris Van Oostenbruggen een uitgebreide brief gezonden aan de Tweede Kamer over de stand van zaken met betrekking tot het wetsvoorstel Wet werkelijk rendement. Op het advies van de Raad van State reageert hij betrekkelijk kort. Het advies legt een aantal dilemma's bloot en het kabinet gaat het advies bestuderen. Vóór het Kamerdebat van 30 januari 2025 wordt de Kamer nader geïnformeerd. De staatssecretaris benoemt ook de *“breed gedragen wens om werkelijk rendement te belasten”*.

Vervolgens gaat de staatssecretaris in op de hersteloperatie voor de afgelopen jaren. De invoering van het nieuwe stelsel samen met het herstel vergt dusdanig veel capaciteit, dat invoering van het nieuwe stelsel op basis van werkelijk rendement niet haalbaar is per 1 januari 2027. Invoering wordt wel haalbaar geacht per 1 januari 2028.

Gekeken is naar alternatieve vormgeving voor box 3, al dan niet tijdelijk. Er zijn 4 scenario's onderzocht rekening houdend met juridische houdbaarheid, budgettaire gevolgen, gevolgen voor de burger, maakbaarheid van de benodigde ICT-voorzieningen en handhaving door de Belastingdienst.

De eerste variant is een zogenoemde startvariant. Daarin wordt de Wet werkelijk rendement ingevoerd per 1 januari 2028, blijft het box-3-inkomen tot die datum forfaitair berekend worden met de mogelijkheid van tegenbewijs en wordt dekking gezocht voor de budgettaire derving.

Bij de tweede variant - verwarrend genoeg variant 1 genoemd - wordt de Wet werkelijk rendement in twee stappen ingevoerd. In 2027 wordt dan gestart met de vermogensaanwasbelasting, met daarbij een forfait voor inkomen van onroerende zaken en aandelen in startups, met een mogelijkheid van tegenbewijs. Maar het tijdpad voor deze variant is te krap voor een 'ordentelijk' wetgevingsproces..

In de derde variant - variant 2 genoemd - wordt de Wet werkelijk rendement eveneens in twee stappen ingevoerd. In 2027 wordt dan gestart met het belasten van alle bezittingen en schulden te belasten via een vermogensaanwasbelasting, en dat is inclusief onroerende zaken en aandelen in startups. Met ingang van 2028 geldt voor deze twee specifieke categorieën de vermogenswinstbelasting. Ook voor deze variant geldt dat het tijdpad te krap is.

De laatste variant is de invoering van een vermogensbelasting. Aangezien mensen met een minder renderend vermogen - bij een gelijk vermogen - evenveel belasting betalen als mensen met een hoogrenderend vermogen, wordt deze variant als minder rechtvaardig gezien. Om interen op het vermogen te voorkomen⁴, zou er een anticumulatieregeling moeten worden ingevoerd. Invoering is eventueel haalbaar per 1 januari 2027, maar kent nog steeds een krap tijdpad. Ook is deze variant niet gewenst als tussenstap naar belastingheffing over werkelijk rendement. Voordelen van deze variant is dat deze eenvoudiger in de uitvoering voor de Belastingdienst is en dat geldt ook voor het 'doenvermogen' van de belastingplichtigen. Ook vraagt de variant nog uitzoekwerk als het gaat om internationale verhoudingen, aldus de staatssecretaris.

Het is begrijpelijk dat het kabinet niet gaat voor een tussenoplossing die slechts een of twee jaar van kracht is. Dat zou de chaos alleen maar groter maken.

⁴ Vanwege het recht op ongestoord genot van eigendom (artikel 17 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM).

Tegelijkertijd is het maar zeer de vraag of overgegaan kan worden naar een systeem van vermogensaanwasbelasting, gelet op de advies van de Raad van State. Toch lijkt de staatssecretaris daar wel op aan te koersen, ondanks de woorden in de inleiding van de brief dat het advies van de Raad van State wordt bestudeerd. Waarom anders in onderdeel F van de brief starten met de zin dat de keuze van het kabinet is zich te blijven richten op invoering van het wetsvoorstel Wet werkelijk rendement box 3?

Antwoorden op Kamervragen

Op 16 december 2024 heeft de staatssecretaris de antwoorden op een twaalfal vragen naar de Tweede Kamer gezonden. Die antwoorden bieden weinig nieuws ten opzichte van de hiervoor besproken brief. Om die reden bespreek ik die antwoorden hier niet.

Oplossing?

Het vasthouden aan een budget neutrale oplossing - hoe begrijpelijk ook - maakt het vinden van een passende oplossing lastig. Als dat een harde voorwaarde is, dan moet de regering naar mijn idee toch eerder denken aan een vermogensbelasting. Een variant hierop is het 'behoud' van de forfaitaire regeling in box 3, maar dan met een laag verondersteld rendement, zeg 1,5%. Maar dan met een behoorlijk belastingpercentage, bijvoorbeeld aansluitend bij de huidige hoogste schijf in box 1: 49,5%. Desnoods met een lager vrijgesteld vermogen dan op dit moment. 49,5% van 1,5% is net geen 0,75% en haalt het nog niet bij de 'vertrouwde' 1,2% (30% over 4% rendement) die we jarenlang gewend waren. Maar het is begrijpelijk, eenvoudig uitvoerbaar en het leidt niet tot het interen op vermogen (tenzij het geld in een oude sok wordt bewaard). Dat interen op het vermogen is immers het probleem waar de proceduretrein mee begon te rijden. Dit voorstel leidt niet tot meer inkomensgelijkheid, maar dat doet een heffing op basis van werkelijk rendement ook niet of nauwelijks.⁵ De Raad van State sluit deze oplossing niet volledig uit. Toegegeven: een heffing op basis van werkelijk rendement is wel eerlijker. Maar tegen welke prijs? Het is complex met veel uitvoeringsproblemen en niet te vergeten

⁵ Uiteraard wordt bij een vermogensaanwas- of vermogenswinstbelasting wel nadrukkelijker het rendement belast en dus rekening gehouden met de opbrengst.

veel procedures. Want die zullen blijven, omdat voor diverse onderwerpen het moeilijk tot onmogelijk zal zijn om echt het daadwerkelijke rendement vast te stellen. Second best-oplossing is voor mij dan toch de vermogensbelasting. Niet ideaal maar eenvoudig in uitvoering voor Belastingdienst en burger en ook niet moeilijk te begrijpen voor diezelfde burger. Ook is een vermogensbelasting budgettair beter in te schatten.

Nog beter zou natuurlijk zijn als het kabinet de door de Raad van State bepleite integrale visie op het belasten van vermogen, zou bewerkstelligen. Maar ik vrees dat we dan toch wel weer heel wat jaren verder zijn, voordat die visie er is.

Slotopmerking

Het lijkt erop dat de staatssecretaris krampachtig blijft vasthouden aan een vermogensaanwasbelasting, ondanks de forse tik op de vingers door de Raad van State. Maar wie weet word ik toch nog aangenaam verrast vóór 30 januari. Als de staatssecretaris doorgaat op de reeds ingeslagen weg, dan staat dat wel garant voor de titel van dit artikel: een never ending story.

FA